

Muhteşem Şaheser: Kemal Gözler'in 'Alıntı ve Atıf Usûlleri' Eserine Takdir ve Tenkit

Coşkun Can AKTAN*

* Prof.Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ccan.aktan@deu.edu.tr **ORCID** : 0000-0003-4294-2314.

Makale geliş tarihi: 13 Eylül 2024 **Makale kabul tarihi:** 17 Eylül 2024

Atıf önerisi: Aktan, Coşkun Can, "Muhteşem Şaheser Kemal Gözler'in 'Alıntı ve Atıf Usûlleri' Eserine Takdir ve Tenkit", *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 82, Sayı 4, Ekim 2024, s. 427-449. **DOI:** 10.30915/abd.1567387.

MUHTEŞEM ŞAHESER: KEMAL GÖZLER'İN 'ALINTI VE ATIF USÛLLERİ' ESERİNE TAKDİR VE TENKİT

GİRİŞ

Geçtiğimiz yaz (2023) Avrupa'ya seyahatimizin ardından Fakülte'deki posta bürosuna uğradığımda tuğladan büyük ve neredeyse bims kalınlığında bir kitap beni bekliyordu. Kemal Gözler'in yaklaşık 1700 sayfadan oluşan *Alıntı ve Atıf Usûlleri* kitabını aldım ve doğrusu arabama doğru yürürken elimde taşımakta zorlandığımı hissettim. Yazın sonlarına doğru ve güz boyunca kitabı ara ara okudum ve içimden “*bunu yazmak her babayiğidin harcı değil*” diyerek içten takdirlerimi ifade ettim.

2013 yılında başlanmış ve aralıklı da olsa neredeyse 10 yıllık bir emek sonunda hazırlanmış olan bu dev esere samimiyetle takdir ve tenkit yazısı yazmanın doğru olacağını düşündüm. Neden tenkit? Çünkü kitap eleştirisi sadece kitap tanıtımı demek değildir. Kitap tanıtımı öyle sanıyorum ki yayınevlerinin yapması gereken bir iştir. Kitap eleştirisi ise bilimin ve düşüncenin ilerlemesine hizmet eder ve içerisinde mutlaka az ya da çok yapıcı “tenkit” bulunur ve bulunmalıdır. Kitap eleştirisi yazısı sadece iltifatlarla dolu olursa eksik olur; yazıyı kaleme alan kişinin gördüğü eksiklikler varsa onu samimiyetle, nezaket ve saygı ifadeleriyle belirtmesi gerekir. Yazarın da bu eleştirilere hoşgörülü olması beklenir.

I. KİTABIN GENEL PLANI VE KAPSAMI

Kitabın Künyesi: Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûlleri*, Bursa, Ekin, 2023, XLVIII+1662 s.^[1]

Kitabın planı ve kapsamı insanı hayrete düşürecek ve hayranlık uyandıracak bir titizlikle hazırlanmıştır. Birinci Kısım Alıntı Usûlleri başlığını taşımakta ve toplam 22 Bölümden, İkinci Kısım ise Atıf Usûlleri başlığını altında incelenen 3 Alt Kısım ve 20 Bölümden oluşmaktadır. Kitabın sonunda ise Bibliyografya, Ekler ve Dizin yer almaktadır. Ekler

[1] Yazar Alıntı ve Atıf Usûlleri (Bursa, Ekin, 2023, 48+1662 s.) başlıklı kitabın özetini ayrı bir kitap olarak yayınlamıştır: Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûlleri'ne Giriş: Bir Ders Kitabı*, Bursa, Ekin, 2023, XXII+562 s. Biz bu yazımızda 1662 (+ XLVIII) sayfadan oluşan ana kitabın tanıtım ve eleştirisi yapıyoruz. Yazımızda metin içerisinde yer alan sayfa numaralı alıntılar bu kitaba aittir.

kısımında Alıntı ve Atıf Usûllerinde Kullanılan Semboller; İngilizce ve Fransızca Kitaplarda Alıntı ve Atıf Usûlleriyle İlgili Kullanılan Bazı Kısaltmalar ve Bazı Latince Terimler; Türkçe-İngilizce Alıntı ve Atıf Usûlleri Terimleri Sözlüğü; İngilizce-Türkçe Alıntı ve Atıf Usûlleri Terimleri Sözlüğü ve son olarak Alıntı ve Atıf Kuralları başlıkları altında okuyucuya kolaylık sağlayacak terimler, kısa sözlük ve kurallar manzumesi (alıntı ve atıflara dair oldukça tertipli ilkeler) sunulmaktadır.

Benim yüksek lisans eğitimimi sürdürdüğüm yıllarda bilimsel araştırma yazımı konusu ile ilgili olarak ilk tanıştığım kitap Uludağ Üniversitesi'nde iktisat profesörü olarak görev yapan Halil Seyidoğlu'nun *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı* olmuştur. Onun dışında şahsen bu konuda yazılmış diğer kitapları fiziken ele almış ve incelemiş değilim. İnternet üzerinden kısa bir arama yaptığımda münhasıran alıntı ve atıf usûlleri üzerine yazılmış bir kitaba rastlamadım. Yaptığımı kısa araştırma neticesinde Türkiye'de bugüne değin bu kapsamda ve detayda bir kitap yayınlanmamış olduğunu anlıyorum.

Gözler kitabının esasen lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine hitap ettiğini; kitabının ayrıca kıdemli akademisyenler dışında mevzuat ve içtihadat atıf usûlleri konusunda eksiklikleri olan hukukçulara da yarar sağlayacak şekilde hazırlandığını belirtiyor. Kemal Gözler'in değil mesleğinin henüz başında bulunan Araştırma Görevlileri, Öğretim Görevlileri, Dr. Öğretim Üyeleri “(...) Türkiye'de kıdemli öğretim üyelerinin dahi bir kısmının alıntı ve atıf usûlleri konusunda bilgileri zayıftır.” (s.14) ifadesi doğru bir tespittir.

II. ALINTI VE ATIF USÛLLERİ: KİTABIN PLANI VE KAPSAMI

«BİRİNCİ KISIM: ALINTI USÛLLERİ»	«İKİNCİ KISIM: ATIF USÛLLERİ»
Bölüm 1: Alıntı Kavramı	BİRİNCİ ALT-KISIM: MEVZUATA ATIF USÛLLERİ
Bölüm 2: Mealen Alıntı	Bölüm 23: Kanunlara Atıf Usûlleri
Bölüm 3: Genel Olarak Aynen Alıntı	Bölüm 24: Kanun Dışındaki Mevzuata Atıf Usûlleri
Bölüm 4: Aynen Alıntılarda Tırnak Kuralı	İKİNCİ ALT-KISIM: MAHKEME KARARLARINA ATIF USÛLLERİ
Bölüm 5: Aynen Alıntı Türleri: Kısa ve Uzun Alıntılar	Bölüm 25: Mah. Kararlarına Atıfta Genel ve Ortak Usûller
Bölüm 6: Aynen Alıntılarda Vurgular	Bölüm 26: Türk Mahkeme Kararlarına Atıf Usûlleri
Bölüm 7: Aynen Alıntılarının Sunulması	Bölüm 27: Yabancı Mahkeme Kararlarına Atıf Usûlleri
Bölüm 8: Aynen Alıntılarda Çıkarmalar	Bölüm 28: Uluslararası Mahkeme Kararlarına Atıf Usûlleri
Bölüm 9: Aynen Alıntılarda Düzeltme ve Eklèmeler	ÜÇÜNCÜ ALT-KISIM: DOKTRİNE ATIF USÛLLERİ
Bölüm 10: Aynen Alıntılarda Uyum ve Harf Dönüşümü	Birinci Ayrım: Yazar-Yıl Sistemi
Bölüm 11: Yabancı Dilden Aynen Alıntılar	Bölüm 29: Yazar-Yıl Sistemi
Bölüm 12: Aynen Alıntılarla İlgili Diğer Konular	İkinci Ayrım: Dipnot Sistemi
Bölüm 13: Alıntı Şartları	Bölüm 30: Dipnot Sisteminde Kitaplara Atıf Usûlleri
Bölüm 14: Kaynak Gösterme Şartları	Bölüm 31: Dipnot Sisteminde Makalelere Atıf Usûlleri
Bölüm 15: Mevzuat ve İçtihattan Alıntılar	Bölüm 32: Dipnot Sisteminde Diğer Eserlere Atıf Usûlleri
Bölüm 16: Yargı Kararlarında Alıntı Yapma Sorunu	Bölüm 33: Dipnot Sisteminde Kısa Künye Atıf Usûlleri
Bölüm 17: Örnekleriyle Usûlsüz Alıntı Türleri	Bölüm 34: Dipnot Sisteminde Naklen Atıf Usûlleri
Bölüm 18: Transit Atıfla Yapılmış Alıntılar	Üçüncü Ayrım: Ortak Unsurlar (Temel Künye Bilgileri)
Bölüm 19: Çeviri Yoluyla Yapılmış Usûlsüz Alıntılar	Bölüm 35: Yazar Adı
Bölüm 20: Usûlsüz Alıntının İspatı	Bölüm 36: Kitabın Başlığı
Bölüm 21: Usûlsüz Alıntı Savunmaları	Bölüm 37: Çeviren
Bölüm 22: Usûlsüz Alıntıyla Mücadele	Bölüm 38: Yayın Yeri
	Bölüm 39: Yayın Yeri
	Bölüm 40: Baskı Sayısı
	Bölüm 41: Yayın Yılı
	Bölüm 42: Cilt Numarası
	Bölüm 43: Sayfa Numarası

Bir akademisyenin bilimsel araştırma ve yazma konuları ile profesyonel anlamda ilk tanışması yüksek lisans tezi ile olur. Benimde öyle olmuştur. Yüksek lisans tezimi kaleme aldığım günden bu yana yaklaşık 40 yıl geçmiştir. 32 yaşında profesör olduğum günden bu yana onlarca kitap ve makale kaleme aldım, deyim yerindeyse “*enayilik*” mertebesinde kendimi yazmaya hasrettim ve hala da yazmaya devam ediyorum. Bundan 40 yıl öncesinden farklı olan akademinin, akademik derecelerin ve unvanların, akademik yazarlığın değersizleşmesi ve yozlaşmış olmasıdır. Bugün yüksek lisans ve doktora tezlerinin, doçentlik unvanını elde etmek için hazırlanan kitap ve makalelerin değil içerik, şekil şartları yönünden de (şekil şartlarından alıntı

ve atıf usûllerini kastediyorum) ne derece yetersiz, dahası etik açıdan sorunlu olduğunu görüyor ve üzülüyorum. Bilimsel araştırma yazma, alıntı ve atıf usûlleri konusu bu açıdan fevkalade önemlidir.

Ben yaklaşık 1700 sayfadan oluşan bu dev eserin en kalbi duygularıyla gerçek bir “*muhteşem şaheser*” olduğunu ifade etmek isterim. Mükemmeliyetin kantiteye değil kaliteye bağlı olduğunu her zaman yüksek sesle dile getiririm ve derslerimde İspanyol filozof Baltasar Gracián’a atfedilen ünlü sözü tekrar eder dururum: “*Mükemmeliyet, kantiteye değil, kaliteye bağlıdır.*”

Kemal Gözler’in kitabı ayakta akışlanacak, en yüksek övgüyü hak eden bir emek ürünüdür. Kalbinde kötü niyet beslemeyen ve akademik kıskançlık duygularına yenik düşmemiş her akademisyenin bu kitabın zahmetle ve özenle hazırlanmış “*muhteşem şaheser*” olduğunu kabul edeceklerine ve yazara takdirlerini sunacaklarına gönülden inanıyorum. Kaliteye eşlik eden bir başka emek daha var: kantite. Onu da görmezden gelmemek lazım. 1662 sayfadan oluşan ve taşımakta dahi zorlanacağınız bir büyük şaheser...

Kemal Gözler’in Alıntı ve Atıf Usûlleri bir kitap değil, bir eserdir: bir eser değil, bir şaheserdir; bir şaheser değil, bir “muhteşem şaheser”dir.

Kemal Gözler mükemmeliyeti ruhunda ve kaleminde saklı tutan ve bize bilimsel yazmayı, alıntı ve atıf usûllerini öğreten bir kıymetli akademisyendir. Kemal Gözler benim gözümde kitlesel yükseköğretimin yaygınlaşması neticesinde giderek nesli tükenmekte olan öğretim üyelerine bir güzel örnektir.^[2] Kemal Gözler saygın hukukçu, fikir adamı ve yazar olmanın çok ötesinde yazma aşkı olan bir “*yazı ustası*” ve “*bilimsel yazma sanatçısı*”dır.

Mükemmeliyeti arayan her sanatçının fırçasında nasıl hatalar varsa Kemal Gözler’in kaleminde de o derece hatalar ve eksiklikler olması pek tabiidir. Bu mükemmeliyet arayışının bir doğal sonucudur. Kemal Gözler’in yazı

[2] Yükseköğretim alanında çalışmalarıyla tanınan Martin Trow bir makalesinde kitlesel yükseköğretimi eleştirerek akademinin amacının nesli tükenmekte olan bir elit sınıfa (*endangered species*) yeniden yaşam alanı sağlamak ve onları koruma altına almak olmalıdır görüşünü savunmaktadır. Martin Trow, “Elite Higher Education: An Endangered Species?”, *Minerva*, Sayı 14, 1976, s.355–376. Trow’dan esinlenerek Kemal Gözler’i nesli tükenmekte olan bir akademisyen sınıfının mensubu olarak görüyorum.

hayatındaki bu mükemmeliyetçiliğini ben Fransız edebiyatının büyük isimlerinden Honore De Balzac'ın *Bilinmeyen Şaheser* adlı eserindeki Frenhofer adında bir ressamın mükemmeliyetçilik arayışına benzetiyorum. Aşağıda Honoré de Balzac'ın *Bilinmeyen Şaheser*'i ile Kemal Gözler'in *Muhteşem Şaheser*'i ile bir bağ kurmaya çalışacağım. Bu analogi üzerinden Kemal Gözler'in *Alıntı ve Atıf Usûlleri* kitabına bazı eleştiriler yönelteceğim. Bakalım bunda başarılı olabilecek miyim?

III. LE CHEF-D'ŒUVRE INCONNU (BİLİNMEYEN ŞAHESER)

*“Bırr! Sözdizimini eksiksiz bilmek, dil hataları yapmamak
büyük bir şair olmaya yetmez!”^[3]*

Honoré de Balzac

Orijinal adı Le Chef-d'œuvre inconnu. Yazarı Honoré de Balzac. Türkçe'ye *Bilinmeyen Şaheser* ve ayrıca *Gizli Başyapıt*^[4] adıyla tercüme edilmiş. Hikâye şöyle başlıyor: Yıl 1612... Bir gece genç bir ressam olan Nicolas Poussin Paris'te Grands-Agustins Sokağı'nda kendisinden daha yaşlıca ve deneyimli ressam Frenhofer'ın evinin kapısını çalar. Nicolas Poussin odada bulunan bir başka ressam François Porbus ile birlikte Frenhofer'ın ömrünü adadığı resimlerindeki mükemmeliyetçilik felsefesinin gerisindeki kusursuzluk arayışının ağır bedelini sorgularlar ve anlamaya çalışırlar.

Frenhofer konuşmaları sırasında Nicolas Poussin'a resmettiği çıplaklığı *“Saray için bir tablo yaptığında, içine tüm ruhunu koymazsın, saraylılara sadece boyalı mankenler satarsın. Benim resmim bir resim değil, bir duygu, bir tutku! O benim atölyemde doğdu, orada bakire olarak kalmak zorunda, oradan dışarı ancak giyinik olarak çıkabilir. Şiir ve kadınlar sadece âşıklarına çıvrılçiplak teslim olurlar!”* (s.73) diyerek resim çizme tutkusunu ve aşkını anlatır. Onunki bir aşk hikâyesi: mükemmeliyeti arayan bir ressamın resim aşkı.

Bilinmeyen Şaheser'i yazan Honoré de Balzac *“Görsel etkiler! Görsel etkiler! Onlar hayatın kendisi değil, arızalarıdır.”* (s.51) ve *“bakın, tıpkı cehalet gibi fazla bilginin sonu da inkâra varıyor.”* (s.62) diyerek mükemmeliyetçiliğin

[3] Honoré de Balzac, *Bilinmeyen Şaheser*, Çev. R. Akman, İstanbul, İletişim Yayınevi, 5. Baskı 2013, s.48.

[4] Honoré de Balzac, *Gizli Başyapıt*, Çev. S. Rifat, İstanbul, Can Yayınları, 2019.

yaratacağı sıkıntıları okuyucuya anlatmak istiyor. Ve ardından beni doğrusu etkileyen bir büyük söylev sunuyor^[5]:

“Sizler bir figürü doğru çizip her şeyi anatomi kurallarına göre yerli yerine oturtunca işinizi bitirdiğinizi sanıyorsunuz. Şu yüz hattını, paletinizdeki önceden karılmış bir ten rengiyle, bir tarafı diğerinden koyu tutmaya özen göstererek boyuyorsunuz (...) ressam olduğunuzu hayal ediyorsunuz!.. Bırr! Sözdizimini eksiksiz bilmek, dil hataları yapmamak büyük bir şair olmaya yetmez!”

Sözdizimini yani dilbilgisini doğru kullanmak bir büyük şair ya da yazar olmaya yeter mi, elbette yetmez! İşte Balzac’ın zihin dünyasındaki bu sözler olsa gerek *Bilinmeyen Şaheser* başta Pablo Picasso ve Paul Cézanne olmak üzere onu okuyan her insanı etkilemiştir.

Acaba diyorum Honoré de Balzac’ın Bilinmeyen Şaheser’indeki bu etkili sözler Kemal Gözler’in *Muhteşem Şaheser* adlı eserindeki (Alıntı ve Atıf Usûlleri) eksiklikleri görmemize imkân sağlayabilir mi? Balzac’ın beni fazlasıyla etkileyen bu sözleri üzerinden Kemal Gözler’in kitabında yeralan mükemmeliyetçiliğinin bize sunduğu hataları tahlil etmeye çalışacağım.

IV. KEMAL GÖZLER’İN MUHTEŞEM ŞAHESER’İNDEKİ GEREKSİZ TAFSİLAT VE TEFERRUATLAR

“(...) tafsilat yığınlarıyla çok kere okuyucumun başını ağrıttıyorum.”^[6]

Jean-Jacques Rousseau

Bu yazıyı kaleme alırken bile elim titriyor! Kemal Gözler’in Alıntı ve Atıf Usûlleri’ne uygunsuz yazarım diye stres altında hissediyorum kendimi! Jean-Jacques Rousseau’dan yaptığım alıntıda acaba baştaki üç noktayı nasıl versem? The Chicago Manual of Style’ımı yoksa ALWD Citation Manual’a

[5] Balzac, *Bilinmeyen Şaheser*, *op.cit.*, s.48.

[6] Jean-Jacques Rousseau, *İtirafılar 1*, Çev. R.N.Güntekin, Ankara, MEB Yayınları Batı Klâsikleri, 1955, s.363.

mı? Hangisi daha uygun olur? Kemal Gözler'in "üç nokta'nın (...) arasına 'ara (space)' konulmamalıdır tavsiyesine uyararak bu aşamayı geçiyorum.^[7]

Önümde bir başka stres daha var: Acaba yukarıdaki Rousseau altıntısını tırnak içinde verirken Fransız usûlü tırnak (« ») mı, yoksa Amerikan usûlü tırnak (" ") mı kulansam diye düşünüyorum? Fransız değilim, Fransızca bilmediğim için "guillemet" ne demek onu da bilmiyorum! O zaman Fransız usûlü tırnak kullanmayayım diyorum. Yine Kemal Gözler'in tavsiyesini dinlemek geliyor içimden ve Amerikan usulü tırnak (" ") kullanmaya karar veriyorum.^[8]

Geldik dipnotu nasıl vereceğime! Rousseau'nun "(...) *tafsilat yığınlarıyla çok kere okuyucumun başını ağrıttıyorum.*" alıntısına dipnot verirken acaba hangi kurala uymalıyım? APA mı, AMA mı, Chicago mu, Vancouver mi? Hangisi? Eğer metin içinde değil de sayfa altında dipnot vereceksem ilk olarak yazar adını mı yoksa soyadını mı yazmalıyım? Kitabın basıldığı yılı yazarın adı ve soyadından sonra değil de en sonda vermem daha mı uygun olur? Ya da yerli-milli olsun diye ISNAD atıf sistemini mi kullanmalıyım!^[9] Peki ya kitabı Türkçe'ye tercüme eden kişi... Çevirenin ismini (Reşat Nuri Güntekin) nerede ve nasıl vermeliyim? Tam isim olarak mı, kısaltma olarak mı?

[7] Üç nokta kuralı konusunda daha fazla bilgi için bkz. Kemal Gözler, *Bilimsel Yazma ve Yayınlama: Bir Stil Kılavuzu*, Bursa, Ekin, 2022, s.119 vd.

[8] Tırnak işaretinin şekilleri ve türleri konusunda daha fazla bilgi için bkz.: Kemal Gözler, *Bilimsel Yazma ve Yayınlama: Bir Stil Kılavuzu*, Bursa, Ekin, 2022, s.144-150.

[9] Burası belki yeri değil ama bir ufak not eklemek istiyorum. ISNAD Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Dini İlimler Araştırma Merkezi (DİMER) tarafından geliştirilmiş bir atıf sistemidir. Web sayfasındaki bilgilere göre "Öncelikle Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerinde akademik yayınlarda ortak bir referans sisteminin kullanımını sağlamak hedeflenmektedir. (...) Türkiye merkezli yayın yapan ilahiyat alan dergilerinde görev üstlenen editörlerin çoğunluğunun (%70,4) kararı ile marka adı olarak seçilmiştir." ifadeleri yer almaktadır. bkz. İSNAD Atıf Sistemi, <https://www.isnadsistemi.org/> (Not. Türkiye'de yükseköğretim düzenleme ve denetleme kurumu olarak YÖK ya da ÜAK tarafından kısa ve öz bir atıf sistemi ilan edilse ve tüm üniversitelerde bu sistem kullanılmış olsa bu tür gereksiz girişimlere kapı aralanmamış olur. Özellikle islami çevrelere ve islami dergilere hizmet ettiği anlaşılan bu özel atıf sistemine gerek olup olmadığı konusu ayrı bir tartışma konusudur.)

Fransız usûlü tırnak, Amerikan usûlü tırnak, üç nokta kuralı, dipnot verme usulü vs. ve daha yüzlerce kuralın ne olması gerektiğini Kemal Gözler'in

Alıntı ve Atıf Usûlleri kitabından okumaya, öğrenmeye ve anlamaya çalışıyorum. Kemal Gözler bu konuda ısrarcı ve şöyle diyor:

“Türkiye’de öğretim üyelerinin önemli bir kısmı, alıntı ve atıf usûlleri konusunda biçim kurallarını çok da önemsemezler. Pek çok öğretim üyesi için, alıntının kaynağı dürüstçe gösterilmiş ise gerisi önemsizdir. Onlara göre biçim ve stil kuralları teferruatıdır. Bu kurallara uyulsa da olur, uyulmasa da olur. Yazarların soyadı küçük harfle yazılabileceği gibi büyük harfle de yazılabilir. Kitap isimleri normal yazılabileceği gibi italik veya bold olarak da yazılabilir. Yayınevi, yayın yerinden önce verilebileceği gibi sonra da verilebilir vs. Biz öyle düşünmüyoruz. Bütün bu konularda standart kurallara ihtiyaç vardır. Bu kitap bu inançla yazılmıştır. Bu kitap, kıdemli öğretim üyelerine de hitap ediyor. (s.14-15.)

Bendeniz 61 yaşındayım, yaklaşık 40 yıldır üniversitede görev yapıyorum ve yaklaşık 30 yıldan bu yana da kıdemli araştırmacı olarak bilimsel ve fikir yazıları kaleme alıyorum. Alıntı ve atıf usûlleri konusunda belirli bazı kuralların ve standartların mutlaka olması gerektiğini düşünüyorum; gereksiz olan “lüzümlü lüzumsuz” her konunun bir kural olarak kabul edilerek işin tafsilat ve teferruat kısmının genişletilerek yazarın başının fazlaca ağrıtılmasıdır! Tam da Rousseau'nun dediği gibi! Gereksiz tafsilat ve teferruatlı bir referans eser yazmak yazarını yormakla kalmaz, okuyucuyu da sıkar, bilimsel araştırma yapacak olan genç akademisyenleri ise deyim yerindeyse boğar!

Kemal Gözler ile yazdıkları konusunda aynı fikirde değilim. Bu kadar fazla tafsilat ve teferruat gerçekten rahatsız edici, sıkıcı, bunaltıcı, yorucu ve gereksizdir. Kemal Gözler bu konuda oldukça inatçı ve şöyle diyor:

“Alıntı ve atıf usûlleri konusunda hislere değil, kurallara güvenmek gerekir. Bu kurallar bizi usûlsüz alıntı yapmaktan korur. Bu nedenle bu kuralları ezbere bilmek ve bunlara harfiyen uymak ve yazdıktan sonra da ortaya çıkan cümle ve paragrafların bu kurallara uyup uymadığını tek tek kontrol etmek gerekir. Bu husus,

ödev hazırlayan bir lisans öğrencisi için geçerli olduğu gibi, kıdemli bir profesör için de geçerlidir.”

Ben de diyorum ki, kaleme aldığımız akademik metin ya da fikir yazısına başka bir yazardan alıntı yaptığımızda ve dipnot vermemiz gerektiğinde çok ince ayrıntılar ile yazarı boğmanın ne anlamı vardır! Neye yarar ve neye hizmet eder?

Kemal Gözler'in kitapta aşağıdaki verdiği örnekler üzerinden gidelim. Dipnotta ve bibliyografyada illaki farklı ve belli sırayı ve kuralı takip etmek mi gerekir? Örneğin, dipnotta yayın yılını yazardan önce yazsak ne olur? Ya da olmaz mı?

DIPNOTTA	1. Ergun Özbudun, <i>Türk Anayasa Hukuku</i> , Ankara, Yetkin, 21. Baskı, 2021, s.35.
BİBLİYOGRAFYADA	Özbudun, Ergun, <i>Türk Anayasa Hukuku</i> , Ankara, Yetkin, 21. Baskı, 2021.
DIPNOTTA	1. Ergun Özbudun, <i>Türk Anayasa Hukuku</i> , Ankara, Yetkin, 21. Baskı, 2021, s.32.
BİBLİYOGRAFYADA	Özbudun, Ergun, <i>Türk Anayasa Hukuku</i> , Ankara, Yetkin, 21. Baskı, 2021.

Bu kadar tafsilat ve bu kadar teferruata gerek var mı? Kemal Gözler'in kitabındaki tam 870 adet alıntı ve atıf usulü kuralını okuduğumda gerçekten yorulduğumu ve başımın ağrıdığını hissettim.^[10]

[10] Kemal Gözler'in Alıntı ve Atıf Usûlleri kitabının sonunda yer alan yüzlerce kuralın birçoğunun gereksiz olduğunu düşünüyorum. Bazı örnekler sunayım: Türkiye'de aynen alıntılarda hangi usûl tırnak kullanılmalıdır? Amerikan usûlü mü, Fransız usûlü mü, Alman usûlü mü, yoksa İngiliz usûlü mü? Girintili paragrafın sol kenarı, normal paragrafın sol kenarına göre belli miktarda (örneğin 1 cm kadar) sağa doğru girintiyle başlar. Girintili paragrafın sağ kenarından sola doğru girintiyle bitirilmesine gerek var mıdır? Aynen alıntılarının verildiği girintili paragrafta kullanılan punto büyüklüğü nasıl belirlenir? Yüksek lisans ve doktora tezi gibi ana metni bir buçuk veya iki satır aralığı ile yazılan metinlerde girintili paragraflarda satır aralığı ne kadar olmalıdır? Aynen alıntılanan metinden bazı kelime veya cümleleri çıkarmak caiz midir? Boşluk (ara)

500. kuralı okuyorum: *Önce yayın yeri mi, yoksa yayınevi mi verilir?* Ardından 501. Kuralı okuyorum: *Yayın yeri bilgisinden sonra üst üste iki nokta mı, yoksa virgül mü konulur?*

Kemal Gözler'in 2022 yılında yayınlanan *Bilimsel Yazma ve Yayınlama: Bir Stil Kılavuzu* kitabı da *Alıntı ve Atıf Usûlleri* gibi oldukça ince detaylar üzerinden konuyu incelemektedir. Buna rağmen sözkonusu eserin de her yönüyle bir büyük emek ürünü olduğunu burada not etmekte yarar görüyorum. Bu kitapta da gördüğüm tek sıkıntı tafsilat ve teferruatla yoğrulmuş olmasıdır!

Kemal Gözler gibi bir büyük yazarın bu "gereksiz" detaylarla kendisini yormasının gereksiz olduğunu düşünüyorum. Önemli olan insanı büyüleyecek, gözlerinden yaş akıtacak, ya da heyecanlandıracak bir şiir yazabilmektir. Balzac'a geri dönelim: (Balzac, 2013:48)

"Sözdizimini eksiksiz bilmek, dil hataları yapmamak büyük bir şair olmaya yetmez!"

Bir araştırmacı olarak kurallar ve kurumlar (rules and institutions) üzerine bu ülkede en çok yazan kişilerin başında geliyorum. Google üzerinden basit bir arama yaptığınızda bu iki kelimeye ne kadar önem ve emek verdiğimi görebilirsiniz. Evet, kurallar önemlidir; ama aşırı kuralcılık, tafsilat ve teferrutlar gereksizdir ve sıkıcıdır.

üç noktadan önce mi, sonra mı konulur? Aynen alıntılanan metnin aslında üç nokta kullanılmış ise, bu üç nokta aynen alıntıda nasıl gösterilir? Aynen alıntının sonunda bulunan noktalama işaretleri sondaki tırnaktan, yani kapanış tırnağından önce mi, yoksa sonra mı konulmalıdır? Aynen alıntının sonunda dipnot başvuru numarası bulunacaksa, dipnot başvuru numarası, kapanış tırnağının önünde mi, yoksa arkasında mı yer almalıdır? Tek başına bir cümle oluşturmayan aynen alıntılardan sonra virgül işaretinin konulması gerekiyorsa, virgül, kapanış tırnağından önce mi, yoksa sonra mı konulur? Tırnak içine alınmadan verilmiş aynen alıntılar, neden birer usûlsüz alıntıdır? Üç satırdan uzun olup da girintili paragraf biçiminde verilmeyen aynen alıntılar, istisnalar dışında, neden birer usûlsüz alıntıdır? Bir dipnotta birden fazla kaynağa atıf yapılıyorsa, kaynaklar arasına hangi noktalama işareti konulur? Künye bilgilerinde kelimelerin ilk harfleri büyük mü, küçük mü yazılır? Künye bilgileri verilirken kitap ana başlığı ile alt başlığı arasına hangi noktalama işareti konulur? Makalelere atıfta cilt ve/veya sayı bilgisinin Roma rakamıyla yazılması şart mıdır? Makalelere atıfta sayı bilgisinin parantez içinde verilmesi gerekir mi?

Yukarıda alıntı ile verdiğimiz üzere Kemal Gözler diyor ki: “*Pek çok öğretim üyesi için, alıntının kaynağı dürüstçe gösterilmiş ise gerisi önemsizdir. Onlara göre biçim ve stil kuralları teferruattır.*”

Hukukçu değilim ama ben de hukuk dili ile bu görüşe karşı diyorum ki; Roma hukukunda yer alan “*iyi niyet ilkesi*” (bona fides) fevkalade önemli ve değerlidir; bu dürüstlük ilkesi kuralların ikincil plana atılması anlamına gelmez.^[11]

“*Usûl esasa mukaddemdir*” ile “*Esas usûle mukaddemdir.*” arasındaki tartışmada benim yerim bellidir. “*Usûl esasa mukaddemdir*” pozitif hukukun eksik bakış açısıdır. İdeal ve normatif hukuk açısından ilke şu olmalıdır: “*Esas usûle mukaddemdir.*”

Taksir ve taksirat terimleri ile de konuyu açıklayabiliriz. Türk hukuk sisteminde Ceza Kanunu kapsamında “kasten”, “taksir”, “taksirle”, “olası kast” ve “bilinçli taksir” kavramları kullanılmıştır. Taksir, ceza hukuku anlamında “*dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanunî tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir*” (TCK:22/2). Açık-aleni bir kötü niyet olmadığı sürece alıntı ve atıflarda ufak hatalar yapılması hoşgörülebilir. Bırakınız Frenhofer karşısında çırılçıplak duran kadına bakarak özgürce resmini yapadursun!

“*Şiir ve kadınlar sadece âşıklarına çırılçıplak teslim olurlar!*” (s.73)

V. GEREKSİZ!

“*Entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem.*”

“*Pluralitas non est ponenda sine neccesitate.*”

“*Frustra fit per plura quod potest fieri per pauciora*”^[12]

Occam’lı William

[11] Talya Şans Uçaryılmaz, *Bona Fides (Dürüstlük Kuralı)*, Ankara, Yetkin Kitabevi, 2019; Talya Şans Uçaryılmaz, “Roma Hukukunda Sözleşmesel Bona Fides (Dürüstlük Kuralı) Kavramı ve Çağdaş Hukuka Etkisi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 135, Mart-Nisan 2018, s.335-382.

[12] Occam’lı William’in yaklaşık 800 yıl öncesinde söylenmiş olan bu sözlerinin (“*Nesneler gerekmedikçe çoğaltılmamalıdır.*”) çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. Occam’lı William’in felsefesine de atıfta bulunduğum iki yazım için bkz. Coşkun Can Aktan,

Filozof değilim ama felsefe dili ile diyorum ki gereksiz şeyleri kesip atalım. Elimize bir Occam Usturası alalım ve alıntı ve atıf usûlleri konusundaki yüzlerce “gereksiz” kuralı kesip atalım...

Kemal Gözler’in ‘Alıntı ve Atıf Usûlleri’ Eserine Takdir ve Tenkit başlığı altındaki bu yazımda “gereksiz” kelimesini niçin kullandım? Üç temel açıklaması ya da gerekçesi var:

Basitlik/Yalınlık ilkesi. Alıntı ve atıf usûlleri konusunda fazla tafsilat ve teferruat gereksizdir. Yalınlık (sadelik) ve basitlik önemlidir. Bir akademisyen bilimsel bir makale ya da fikir yazısı kaleme aldığı anda basitçe yazmamalı, basit ve anlaşılır kurallara riayet ederek yazmalıdır^[13]. Bir bilim insanını ya da fikir adamını ağır bir pedantokrasinin pedalları altında yormanın bir gereği yoktur; gereksizdir^[14].

Ibid, op cit, loc cit... Evet, gereksiz tekrarlar yapmamak için loc.cit gerekli olabilir fakat bugünün tik-tok toplumunda ibid, op cit, loc cit’in kullanımının ne kadar gerekli olduğu tartışılır!^[15] Öte yandan basitlik ilkesi

2021. “Akademik Enflasyon: Çoğal(t)ma ve Değersizleş(tir)me”, ResearchGate Preprint,

https://www.researchgate.net/publication/354680685_AKADEMİK_ENFLASYON_Cogaltma_ve_Degersizlestirme ; Coşkun Can Aktan, 2023. “Ölümcül Çoğaltma: Akademide Çoğaltma Kafası ve Yıkım:

https://www.researchgate.net/publication/361340214_OLUMCUL_COGALTMA_Akademide_Cogaltma_Kafasi_ve_Yikim

[13] Albert Einstein’e atfedilen bir söz vardır: “Her şey olabildiğince basit bir şekilde yapılmalı ama basitçe değil.” (*Everything should be made as simple as possible, but not simpler.*) Bu söz Einstein’e atfedilir ama onun tarafından söylenip söylenmediği kesin değildir. bkz. Andrew Robinson, “Did Einstein Really Say That?”, *Nature*, Sayı 557, 2018, s.30.

[14] Pedantokrasi İngiliz düşünür John Stuart Mill tarafından aşırı kuralcılık ile meşgul olma eğiliminde olan bürokrasiyi açıklamakta kullanılmış bir kavramdır. Mill’in ifadesiyle: “Bürokrasi daima pedantokrasi olmaya eğilimlidir.” (*A bureaucracy always tends to become a pedantocracy.*) bkz. John Stuart Mill, 1861. On Representative Government, Ch. VI. Online erişim için bkz. <https://www.gutenberg.org/files/5669/5669-h/5669-h.htm>

[15] Kemal Gözler ile burada da anlaşamıyoruz. Gözler şöyle yazıyor: “Bazı sosyal bilimler enstitüleri tarafından yayınlanan tez yazım kılavuzlarında Latince kelime ve kısaltmalardan eser yoktur. Oysa bütün medenî memleketlerde, bilimsel yazma alanında

gereği alıntı ve atıf usûlleri konusunda hazırlanan kitaplar çok da uzun olmamalıdır. Kısa ve öz bir rehber kitap doğru bir referanstır. Kemal Gözler ise “*Bu kuralları 20-30 sayfa içinde vermenin imkân ve ihtimali yoktur*” görüşündedir^[16].

Faydacılık/Pragmatizm ilkesi. Faydacı felsefenin babası olarak kabul edilen Jeremy Bentham *Ahlak ve Yasama İlkeleri* adlı eserinde “(...) *çalışmanın temeli fayda ilkesidir*”^[17] diye yazar. Faydacılık felsefesinde en büyük sayıda insana en büyük fayda (haz) sağlayan bir eylem doğru eylem kabul edilir. Faydacılık felsefesine yöneltilebilecek eleştiriler olsa da nihayetinde eserin faydalı olması esastır: Sadece aşırı şekilcilik ya da aşırı kuralcılıkla fayda sağlayacak bir eser ortaya konulamaz. Bilimcilik (scientism) değil asıl gaye bilimsellik olmalıdır; şekilcilikten çok daha önemli olan içeriktir. Balzac’ın Bilinmeyen Şaheser’indeki en önemli mesajlardan birisi budur. Varsın bir bilimsel çalışma yazım kuralları vs. yönünden bazı eksiklikler taşıyın; önemli olan o yazının içeriğidir^[18].

Fırsat maliyeti ilkesi. Burada “*fırsat maliyeti*” (alternatif maliyet) kavramını anlamak ve kavramak önem taşır. Kemal Gözler gibi kıymetli bir yazarın alıntı usûlleri ile kafasını yormasının ve kendi eserlerinden yapılan usulsüz alıntılarla kendisini üzmesinin tamamen “*gereksiz*” olduğunu düşünüyorum.

yaygın olarak Latince kelime ve kısaltmalar kullanılır. Türkiye’de ise bilimsel yazma alanında bir Latince korkusu vardır. Maalesef işin uzmanı olmayan öğretim üyeleri tarafından yazılan tez yazım kılavuzları, bilimsel yazma stilleri konusunda ülkemizde Latince’den uzaklaşmayı artırıyor ve derinleştiriyor.” bkz. Kemal Gözler, “Yüksek Lisans ve Doktora Programlarında ‘Tez Yazım Kılavuzu’ Sorunu”, (www.anayasa.gen.tr/aau-tez-kilavuzu.htm) (Yayın Tarihi: 16 Eylül 2023).

[16] Bakalım bu konuda Kemal Gözler ne düşünüyor: “*Sosyal bilimler enstitülerindeki tez yazım kılavuzları yararlıdır; ancak bunlar, hacim bakımından yetersizdirler. Bunların sayfa sayısı (...) 10 sayfa ile 30 sayfa arasındadır. (...) alıntı ve atıf usûlleri konusunda yazılan kitaplar 1000 sayfa civarında olan kitaplardır. Bu kuralları 20-30 sayfa içinde vermenin imkân ve ihtimali yoktur.*” bkz. Kemal Gözler, “Yüksek Lisans ve Doktora Programlarında ‘Tez Yazım Kılavuzu’ Sorunu”, (www.anayasa.gen.tr/aau-tez-kilavuzu.htm) (Yayın Tarihi: 16 Eylül 2023).

[17] Jeremy Bentham, *Ahlak ve Yasama İlkeleri*, Çev. Ö. Saruhanlıoğlu, İstanbul, Litera Yayıncılık, 2017.

[18] Okuyucunun bu sözlerimi çarpıtmasını doğru karşılamam. İdeal olan emek verilmiş kaliteli bir içeriğe doğru yazım kurallarının eşlik etmesidir.

Kemal Gözler'in 1662 sayfalık bu dev şaheseri kalem almasının gerisinde yatan ana nedenlerden birisi kendi ifadesiyle kendi eserlerinden başka yazarların yaptığı usulsüz alıntılardır^[19]. Oysa Kemal Gözler'in bu "gereksiz tafsilat ve teferruatlar" yerine bu ülkenin en büyük sorunu olan hukuksuzluk konusunda yazacağı bir küçük makalesinin bile ekmek ve su kadar elzem olduğunu düşünüyorum.

Sosyal bilimlerin genelinde çalışmalar yapan bir akademisyen olarak kendimi en başta bir iktisatçı olarak görüyorum ve "fırsat maliyeti" (opportunity cost) kavramının çok ama çok önem taşıdığını düşünüyorum. Kemal Gözler'in "fırsat maliyeti" öylesine büyük ve değerlidir ki, onun böylesine "gereksiz tafsilat ve teferruatlar" dan uzak olmasının topluma ve insanlığa çok daha büyük katkılar sunacağını düşünüyorum.

Yazarlık serüvenimin başlangıcında beni derinden etkileyen ve halen başucu kitaplarımın iki önemli yazarı olan Michel de Montaigne ve Francis Bacon'a zaman zaman müracaat ederim... Onlardan da benzer tavsiyeleri alıyorum...

Özetle bu çalışmada "gereksiz" kelimesini şu açılardan kullanmayı uygun gördüm:

- (1) Alıntı ve atıf usûlleri konusunda gereksiz yere çoğaltılmış, çok uzun tafsilat ve teferruatlarla kaleme alınmış bir kitabın "gereksiz" olduğunu düşünüyorum.^[20]

[19] Kemal Gözler'i bu dev şaheseri yazmaya sevk eden en önemli unsurlardan birisi kendi ifadesiyle usulsüz alıntı sorunundan duyduğu rahatsızlıktır. "(...) kanayan yaranız varsa, (...) 'kafayı takmış' iseniz" diyerek (s. 392) içinde bulunduğu ruh haletini ifade ediyor. Kemal Gözler usulsüz alıntı sorunu ile ilgili olarak ciddi hukuki mücadele vermiş, davalar açmış, mahkeme kapılarında beklemiş, bu konuda zihnini yormuş ve enerjisini tüketmiştir. Konu ile ilgili kaleme alınan kitaplardan bu durum çok açık olarak anlaşılmaktadır. Bkz. Kemal Gözler, *Gözler v. Çağlayan Davası: Gözlemler ve Eleştiriler*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2020. (Açık Erişim: <https://www.idare.gen.tr/gozler-caglayan-davasi.htm>). ; Kemal Gözler, *Örnekleriyle Usulsüz Alıntı Sorunu: Adnan Küçük, Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan, Nevzat Sönmez, Ali Rıza Çoban, Serdar Özgüldür, Fatih Dikici ve Diğerlerinin Kitapları Hakkında Eleştiriler*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2013. (Açık Erişim: www.anayasa.gen.tr/usulsuz-alinti-sorunu.htm)

[20] New Oxford Style Manual ve The Chicago Manual of Style gibi iki temel kaynağın yaklaşık 1000'er sayfası olması bizim basitlik ilkesini gözardı etmemize gerekçe olmaz.

(2) Zor ama çok zor zamanlarda yazıyoruz! Montaigne'nin "Gözlerimin önünde ölüm ve kölelik dururken yıldızların düzeniyle nasıl uğraşabilirim?"^[21] mesajından benim anladığım şey özellikle zor zamanlarda daha fazla faydacı (utilitarian) düşünmeli ve "gereksiz" şeyleri Occam'ın Usturası ile kesip atabilmeliyiz.

(3) Ve son olarak Kemal Gözler gibi bir büyük yazarın fırsat maliyeti çok büyük olduğu için "gereksiz" diyorum.

Gereksiz demek yararsız ve değersiz demek değildir. Kemal Gözler'in büyük şaheseri için böyle bir değerlendirme yapmak ahlakla, vicdanla, dürüstlikle, iyi niyetle bağdaşmaz...

Öte yandan gereksiz demek aynı zamanda abesle iştigal ya da absürdle meşguiyet demektir. Bu başka bir şey! Eğer bir akademisyen kalkar da bir başkasına "bak mealan alıntı yaparken benden esinlenmiş, dipnot/kaynak göstermemiş, usulüne uygun dipnot vermemiş..." deyip bunları kafasına fazla takarsa bu bana göre abesle iştigal ediyor demektir. Eğer bir akademisyen kalkar da hafiye ya da dedektif gibi bir yazar için hangi durakta indi, hangi durakta indi, transit yolcu mu, transit alıntı mı, değil mi diye sorgulamaya kalkar ve bunları kafasına takarsa bu absürdle meşguliyettir. Hele günümüz tik-tok dünyasında sörf-yapan, yazı yazan, tweet atan mübtezel kalabalıkların elindeki oyuncakların izini sürmek akıl kârı değildir! Akademisyen müsveddelerinin^[22] yazılarındaki usulsüz alıntılarla kafa yormak kolay bir iş değildir! Kişinin en başta kendisine zarar verir ki boş ve beyhude bir zahmettir.^[23]

[21] "Çocuklarımıza kendi dünyalarında önce sekizinci kat göklerdeki yıldızların ve devinimlerinin bilimini öğretmek büyük bir saftıktır. Anaksimenes, Pythagoras'a sunu yazmış. Gözlerimin önünde ölüm ve kölelik dururken yıldızların düzeniyle nasıl uğraşabilirim?" bkz. Montaigne, *Denemeler*, Çev. S.Eyüboğlu, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020, s.146.

[22] Coşkun Can Aktan, 2022. "Akademisyen Müsveddeleri: Vasat Akademik Yazarlık", ResearchGate Preprint.
https://www.researchgate.net/publication/365197697_AKADEMISYEN_MUSVEDDELERI_Vasat_Akademik_Yazarlik

[23] Okuyucunun dikkatine: Fikri mülkiyet haklarının önemsiz ve gereksiz olduğunu savunan birisi olabilir miyim? Mesajımın gayesi şudur: Kemal Gözler gibi gözlerinin

Bu bahsi kapatmadan önce serbest ticaretin güçlü savunucusu ve Aydınlanma felsefesinin öncülerinden biri olarak kabul edilen Voltaire'nin arkadaşı Marquis of Argenson'un (1694-1757) dediği gibi *Laissez faire, morbleu! Laissez faire!!*^[24] Ben de diyorum ki, “*birakınız yazsınlar! bırakınız alsınlar, Kemal hocam!*” Bırakınız alsınlar, bırakınız çalsınlar, bırakınız yapsınlar!

VI. KİTABIN ALICISI KİM?

Sıgıncılar ölçülere, gereksiz kurallara;

Öte yanda, soylu doğa aldırılmaz bu kalıplara.^[25]

William Shakespeare

Muhteşem Will'e hayran olmayan bir insan var mıdır acaba? Shakespeare nasıl Shakespeare olmuştur?^[26] Shakespeare'in sözü üzerinden bazı ilave notlar yazayım... Eğer gerçekten asil/soylu/elit bir *akademik habitus* var olsa o akademik kültürde kuralların değeri olur ve kurallara saygı duyulur.

Okumayı bilmeyen bir insana siz önce yazmayı öğretmeye kalkışırsanız olmaz! Aslında ders vermekle görevli öğretim üyeleri topluluğunun tamamına gelin yüksek lisans ve daha sonra doktora yapın ve tez yazın; daha sonra

cevherlerini kitaplarda eskitmiş bir bilge insanın zihninin berrak ve dingin olması gerekir ki yazabilsin. Oysa Kemal Gözler bana göre tamamen gereksiz bir yol izleyerek bir takım akademisyen müsveddelerinin usulsüz alıntılarını kafasına takmış (kendi ifadesiyle), kendisini ve belki de ailesini gereksiz yere yormuş ve üzümüştür. Kemal Gözler bu usulsüz alıntılar konusunu öylesine kafasına takmış ki, işi tamamen gereksiz “atıf hafiyeliği” ne kadar vardırırmıştır. Kendi kitaplarından usulsüz alıntı yapanların adeta izini sürerek ve açık deliller toplayarak bunları kitaplaştırmıştır. Bununla da kalmayarak mahkemelerde davalar açmıştır.

[24] Marquis of Argenson'un orijinal sözüne değinen ilk büyük yazarın ünlü iktisatçı Keynes olduğunu burada not edelim: Bkz. John Maynard Keynes, “The End of Laissez Faire”, 1926. bkz. Panarchy, A Gateway to Selected Documents and Web Sites, <https://www.panarchy.org/keynes/laissezfaire.1926.html>

[25] William Shakespeare, *Çifte İhanet ya da Dertli Aşkılar*, Çev. Ö.Nutku, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.

[26] Stephen Greenblatt, *Muhteşem Will (Shakespeare Nasıl Shakespeare Oldu?)*, Çev. C. Alpan, İstanbul, Everest Yayınları, 2017.

da torba kitaplar içinde makaleler yazarak puan toplayın ve doçent olun diyerek kapıyı sonuna kadar açarsanız orada bilimsel yazım, alıntı ve atıf usûlleri konusunda yüzlerce sayfadan oluşan bir muhteşem şaheser yazılsa da o eserin bir alıcısı olmaz...

Bugün ülkemizde “*akademik enflasyon*” sorunu öylesine büyük boyutlara ulaşmıştır ki ben bunu “*ölümcül çoğaltma*” olarak adlandırıyorum.^[27] Örneğin, 2013 yılında Dergi Park projesi başladığında bu platforma dâhil olan dergi sayısı sadece ve sadece 100 idi. Bugün bu sayı 2500’e çıkmış bulunuyor. Bunun anlamı şudur. Akademisyen enflasyonu dolayısıyla üniversitede görev yapanlar için tek gaye sözde hakemli dergilerde yayın yapmak ve doçentliğe başvurmaktır! Her talep kendi arzını yaratır...

Usulsüz değil, usulüne uygun olarak yeknesak bir alıntı ve atıf usûlleri rehberine başvurularak makale yazılsa ne olacak ki! O makalenin içeriğinde bir şey yoksa değeri nedir ki? Çığ gibi artan yüksek lisans ve doktora programlarında ders aşamasını tamamlayan kişiler usulüne uygun şekilde Kemal Gözler’in alıntı ve atıf usûlleri eserine tam uyarak makale yazarlarsa o tezler ne işe yarar ki? Daha da ileri gideyim: Bir an için Yükseköğretim Kurulu’nun bir toplantısında tüm akademik yükseltilme ve atanmaya yönelik kullanılacak yayınlarda (yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, akademik dergilerde yayınlanan makaleler, kitap bölümleri, kitaplar vs.) yeknesaklık sağlamak gayesiyle Kemal Gözler’in *Alıntı ve Atıf Usûlleri* eserinin kullanılmasını şart koştuğunu düşünelim. Bu konuda alınan kararı da üniversitelere tebliğ ettiğini düşünelim. Bu karar akademik kaliteye ne katkı sağlar?

“*Akademik garboloji*” sorununu anlamayan kafaların benim yukarıda sert üslupla kaleme aldığım üzüntülerimi anlayamayacağını düşünüyorum. Hukukçulara hukuk dersi vermek haddim olmayabilir ama tekrar edeyim: *Usûl esasa mukaddem değil, esas usûle mukaddemdir*. Bir tez ya da bilimsel makale için yazım kuralları, alıntı ve atıf kuralları çok önemlidir; fakat ondan önce liyakat gelir. Siz “öğretim üyesi” ile “araştırma üyesi” ayırımını yapmaz iseniz ve üniversitede bir dersten çıkıp diğerine koşan eğitmenlere/öğretmenlere gelin tez/makale yazın dersiniz bu çok ama çok büyük bir

[27] Coşkun Can Aktan, “Ölümcül Çoğaltma: Akademide Çoğaltma Kafası ve Yıkım”, ResearchGate Preprint, 2024. https://www.researchgate.net/publication/361340214_OLUMCUL_COGALTMA_Akademide_Cogaltma_Kafasi_ve_Yikim

yanlıştır. Sırf ek ders ücreti rantı üzerinden tezli, tezsiz, uzaktan adları altında onlarca yüksek lisans tez programına binlerce öğrenci alırsanız ve tez enflasyonu altında sözde bir “*garbolojik bilim*” yaratırsanız orada yeknesaklığı sağlamak için yazılmış bir rehber kitabın ne yararı olur ki?^[28] Bu ülkede akademideki değersizleşmeyi dürüstçe kaleme alan akademisyen sayısı o kadar azdır ki, Kemal Gözler bunların başında gelir.

Özetle, alıntı ve atıf kuralları konusunda 1662 sayfalık bir “muhteşem şaheser” puan toplayarak doçent olma yarışına sokulmuş akademik zevatın umurunda değilse realist bir bakış açısıyla verilen bu emek gereksizdir! Ya da daha uygun bir dille şöyle ifade edelim: Gereksiz çünkü, Honoré de Balzac’ın “*Bilinmeyen Şaheser*” isimli eserini alıp okuyacak bir nesil yok, öyle bir ülkede de yaşamıyoruz! Balzac “*Sen adi bir tablo kopyacısı değil, bir şairsin!*” diyor... “*Sanatın görevi doğayı kopya etmek değil, ifade etmektir.*” diyor... “*Benim asıl istidatım seni sevmek. Ben ressam değilim, âşık bir adamım.*” diyor... Muhteşem Şaheser yazma aşkı olan insanlar için bir değer taşır... En azından ben öyle düşünüyorum...

“Bârîka-i hakikat, müsâdeme-i efkârdan doğar.”

Hakikatin ışığı fikirlerin çarpışmasından ortaya çıkar.

Önemle ve altını çizerek belirtmeliyim ki, doğrudan kendi ilgi ve uzmanlık alanım olsa bile değersiz bir kitaba bugüne değin asla bir kitap/makale eleştirisi yazmadım. Vasat kalemlerle gereksiz polemik ve tartışmalara girerek başımı ağrıtmam istemem! Umarım metin içerisinde kullandığım “*gereksiz*” kelimesi bu büyük şaheseri yazan kalem sahibini incitmez. Yazının bütününi okuyan her akıllı adam bu yazıda kullanılan “*gereksiz*” kelimesinin gerisinde bir felsefenin var olduğunu anlayabilir.

Friedrich Nietzsche’nin bir büyük dehanın akıl hocası olduğu söylenen Alman filozof Arthur Schopenhauer’in “*Neminem laede, immo omnes, quantum potes, iuva.*”ne inanıyorum ve kimseyi ama kimseyi incitmek istemem! Hele dev bir şahesere imza atmış bir büyük yazarı asla yaralamak

[28] Okuyucular lütfen görüşlerimi yanlış yorumlamasınlar ve çarpıtmasınlar. Akademik yayınlarda alıntı ve atıf kuralları fevkalade önemli ve değerlidir. Ondan önce akademik çoğaltmayı ve onun sonucu olan değersizleşmeyi ortadan kaldırmamız gereklidir.

istemem! Namık Kemâl'in büyük sözünün değerini her büyük yazar bilir ve kabul eder: "*Bârîka-i hakikat, müsâdeme-i efkârdan doğar.*" Arthur Schopenhauer tartışacağınız insanları iyi seçin, asla cahillerle ve eleştiriye tahammülü olmayanlarla tartışmaya girmeyin der.^[29] Onun için çok ama çok korkarım; kendim de mugalatayı meslek, safsatayı meşrep haline getirenlerden uzak kaçırım; dil cambazlığı, yanıltmaca, safsata, retorik, polemik, demagoji peşinde koşan insanların yaralamalarına maruz kalmak istemem. Ben kimseyi incitmek istemem, kimsenin de beni incitmesini istemem. Kant'ın kategorik zorunluluk ilkesi gibi Arthur Schopenhauer'in ahlak ilkesini benimserim ve uygulamaya çalışırım:

"Neminem laede, immo omnes, quantum potes, iuva."^[30]

"Kimseye zarar verme, gücün yettiğince yardım et."

SONSÖZ

Anayasa hukukçusu Kemal Gözler'in 1987 yılında mezun olduğu Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde görev yapmış olan anayasa hukukçusu İlhan Arsel (1920-2010) bir kitabında aynı fakültede kıdemli hoca olarak görev yapan Ordinaryüs Profesör Baha Kantar'ın (1883-1955) fakültede birlikte çalıştıkları Almanya doğumlu ve sonrasında Türk vatandaşı da olan hukukçu Ernst Hirsch (1883-1955) hakkında anısını şu şekilde özetler:^[31]

Fakültenin en eski ve en yaşlı hocalarından Prof. Baha Kantar, özel konuşmalarımız sırasında bana: "...Fakültenin tüm hocalarını terazinin bir kefesine, ve Prof. Hirsh'i de diğer kefesine koysalar, hiç kuşkusuz o ağır basar" derdi. (...) eğer Üniversitelerimizde Hirsh çapında bir düzine hoca bulunmuş olsa Türkiye yepyeni zihniyette bir hoca kadrosu yetiştirmekte güçlük çekmeyecektir.

[29] "... yüz kişiden belki de ancak biri tartışmaya degerdir. Geri kalanlar geri kalanlar bırakın canlarının istediğini söylesinler." Arthur Schopenhauer, *Tartışma Sanatının İncelikleri*, Çev. A. Aydoğan, İstanbul, Say Yayınları, 2014, s.126.

[30] Arthur Schopenhauer, *The Two Fundamental Problems of Ethics*, Oxford, Oxford University Press, 2010, s.210.

[31] İlhan Arsel, *Biz Profesörler*, İstanbul, İnkilap Kitabevi, 2. Baskı, 1987, s.10-11.

Bu kısa yazıyı kaleme alan yazar olarak ben de Kemal Gözler’i ismi zikredilen hocalar ve diğerleri gibi kıymetli bir hukukçu ve yazar olarak görüyorum.

Bu kitap eleştirisini kaleme alırken sanırım terazimin dengesini kaçırarak “tenkit”e “takdir”den daha fazla yer verdim. Kemal Gözler’in benim bu yazımda yeralan yapıcı eleştirilerimi hoşgörü ile karşılmasını temenni ediyorum. “*Yiğidi öldür hakkını yeme*” demiş atalarımız... Bütün kalbimle ve samimiyetimle ifade etmek isterim ki, bu ülkede Kemal Gözler’in Muhteşem Şaheseri’ni kaleme alabilecek bir başka babayiğit olmadığına inanıyorum.

Kemal Gözler kitabında “*İyi veya kötü, dağınık veya toplu, tutarlı veya tutarsız, kusurlarıyla da olsa, çok gecikerek de olsa, bu kitabı bitirebildiğim için çok mutluyum.*” (s.6) diye yazıyor. Ve sonra 2023 ve 2024 yılında bilimsel yazma, alıntı ve atıf usûlleri üzerine yazdığı kitap ve makalelerinin ardından bir karamsarlık ifadesi dökülüyor kaleminden: “... *bu kitapların amacına ulaştığını söylemek çok zor. Pek muhtemelen boş bir heves uğruna yıllarımı harcadım.*”^[32]

“...*boş bir heves uğruna yıllarımı harcadım*” sözü benim gözümde yüksek bir fırsat maliyeti itirafıdır. Alıntı ve Atıf Usûlleri eseri bu ülkede kimsenin umrunda değildir. Akademisyenlerin ekseriyeti puan toplama, derece ve unvan elde etme peşindedir. Eğer Kemal Gözler son birkaç yılını kendi ifadesiyle usulsüz alıntılarla ilgili kitaplara harcamak yerine Hukuksuzluk, Akademide Değersizleşme vb. üzerine harcasaydı bu ülkeye çok daha anlamlı katkılar sunmuş olurdu. Her tercihin bir maliyeti vardır. Susuzluk bir ağır maliyettir ve bedeli yok olmaktır. Hukuksuzluk da Susuzluk kadar bir büyük sorundur. Bu ülkede derin bir hukuksuzluk sorunu vardır ve bu soruna Kemal Gözler gibi büyük hukukçuların kaleme alacağı bir küçük makalenin değeri çok büyüktür.

[32] Kemal Gözler, *TÜHAS: Türk Hukuk Atıf Sistemi*, Bursa, Ekin, 2024, s.XXII.
bkz. <https://www.tuhas.com.tr/onsoz.htm>

EK: KEMAL GÖZLER'İN BİLİMSEL YAZMA, ALINTI VE ATIF USÛLLERİ, ÜZERİNE ÇALIŞMALARI

Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûlleri*, Bursa, Ekin, 2023.

Kemal Gözler, *Alıntı ve Atıf Usûllerine Giriş: Bir Ders Kitabı*, Bursa, Ekin, 2023.

Kemal Gözler, *Bilimsel Yazma ve Yayınlama: Bir Stil Kılavuzu*, Bursa, Ekin, 2. Baskı, 2023.

Kemal Gözler, *Bilimsel Yazma ve Yayınlamaya Giriş: Bir Ders Kitabı*, Bursa, Ekin, 2023.

Kemal Gözler, "Hukuk Fakültelerinde Bilimsel Yazma, Alıntı ve Atıf Usûlleri Dersine Neden İhtiyaç Vardır?", www.anayasa.gen.tr/aau-lisans.htm (Yayın Tarihi: 14 Eylül 2023).

Kemal Gözler, "Kamu Hukuku ve Özel Hukuk Yüksek Lisans Programlarında 'Bilimsel Araştırma ve Etik' Dersi Değil, 'Bilimsel Yazma, Alıntı ve Atıf Usûlleri' Dersi Konulmalıdır", www.anayasa.gen.tr/aau-yuksek-lisans.htm (Yayın Tarihi: 15 Eylül 2023).

Kemal Gözler, "Yüksek Lisans ve Doktora Programlarında 'Tez Yazım Kılavuzu' Sorunu", www.anayasa.gen.tr/aau-tez-kilavuzu.htm (Yayın Tarihi: 16 Eylül 2023).

Kemal Gözler, "Hukuk Dergilerinde 'Makale Yazım Kuralları' Sorunu", www.anayasa.gen.tr/aau-dergi.htm (Yayın Tarihi: 20 Eylül 2023).

Kemal Gözler, "Yayınevlerinde Bilimsel Yazma, Yayınlama ve Atıf Usûlleri Kurallarının Belirsizliği Sorunu", www.anayasa.gen.tr/aau-yayinevleri.htm (Yayın Tarihi: 22 Eylül 2023).

Kemal Gözler, "Hukuk Uygulamasında Atıf Usûlleri Kurallarının Belirsizliği Sorunu", www.anayasa.gen.tr/aau-uygulama.htm (Yayın Tarihi: 25 Eylül 2023).

Kemal Gözler, "OSCOLA'ya Hayır!", www.tuhas.com.tr/oscolaya-hayir.htm (Yayın Tarihi: 14 Şubat 2024).

Kemal Gözler, "Chicago'ya Hayır!", www.tuhas.com.tr/chicagoya-hayir.htm (Yayın Tarihi: 11 Şubat 2024).

Kemal Gözler, “Bir Türk Hukuk Atıf Geleneği Var mı?”, *www.tuhas.com.tr/turk-atif-gelenegi.htm* (Yayın Tarihi: 11 Şubat 2024).

Kemal Gözler, “TÜHAS’ın Gerekliliği Konusunda Altı Makale”, *www.tuhas.com.tr/alti-makale.htm* (Yayın Tarihi: 1 Şubat 2024).